

Mechanizmy tworzenia się kapitału społecznego – analiza z wykorzystaniem polskich przykładów empirycznych

Głównym celem projektu jest zbadanie mikroekonomicznych mechanizmów tworzenia się kapitału społecznego. Analizie poddane będą różne czynniki determinujące przystępowanie do sieci społecznych i aktywność w nich, obdarzanie innych zaufaniem, odwzajemnianie przysług, a także tworzenie się postaw kooperacyjnych. W szczególności zostanie zbadane, w jaki sposób uczestnictwo w sieciach społecznych (zarówno mających formę organizacji jak i tych nieformalnych) przekłada się na zaufanie społeczne, normy wzajemności i postawy kooperacyjne.

Badacze kapitału społecznego, w celu wyjaśnienia w jaki sposób on powstaje, opierają się często na domniemaniu, że udział w dobrowolnych stowarzyszeniach ma pozytywne efekty zewnętrzne. Zakładają, że ludzie, działając w organizacjach, uczą się współpracować i komunikować się, nie tylko w ramach jednej grupy, ale również po za nią. Jednak okazuje się, że prawidłowość ta nie jest powszechnie obowiązująca, ponieważ istnieją liczne badania empiryczne podważające jej zasadność. Jeśli jesteśmy zainteresowani badaniem kapitału społecznego na poziomie całej społeczności lub kraju, a jednocześnie zakładamy, że powstaje on w wyniku interakcji oddolnych, musimy się starać zrozumieć warunki, w których inwestycje w kapitał społeczny w skali mikro przekładają się na jego agregację.

W badaniu zostaną zastosowane zarówno metody ilościowe, jak i jakościowe. Przeprowadzona zostanie analiza danych z Diagnozy Społecznej, w celu określenia czynników determinujących uogólnione zaufania i postawy kooperacyjne. Szczególna uwaga zostanie tutaj zwrócona na aktywność w organizacjach i uczestnictwo w sieciach nieformalnych. Jednakże, w celu zbadania oddolnych mechanizmów związanych z tworzeniem się kapitału społecznego, analiza danych wtórnych nie jest wystarczająca. Z tego powodu zostanie ona uzupełniona o przeprowadzenie pogłębionego studium przypadku polskiego i niekomercyjnego, lokalnego systemu wymiany i handlu (LETS), opartego na walucie społecznościowej. Jak pokazuje literatura międzynarodowa, stworzenie takiego systemu może mieć korzystne efekty społeczno-ekonomiczne i przyczyniać się do budowy kapitału społecznego we wspólnocie lokalnej. LETS pozwala, dzięki wykorzystaniu platformy internetowej, rozszerzyć tradycyjną pomoc sąsiedzką na szerszą grupę osób, a także przyczynia się do tworzenia więzi społecznych, szczególnie jeśli transakcje mają charakter bezpośrednich interakcji międzyludzkich i jeśli towarzyszą im dodatkowe wydarzenia umacniające istnienie wspólnoty. System ten umożliwi użytkownikom dostęp do zasobów społecznych istniejących w społeczności lokalnej i pozwala na rozwój przedsiębiorczości oraz wykorzystywanie własnych zdolności i realizowanie zainteresowań.

Zaproponowane studium ma na celu eksplorację mechanizmów społeczno-ekonomicznych działających w badanym systemie i analizę jego wpływu na kapitał społeczny. Główne pytanie badawcze dotyczy tutaj sposobu, w jaki interakcje interpersonalne towarzyszące transakcjom mogą wpływać na normy i postawy społeczne. Wykorzystane zostaną dane uzyskane z platformy internetowej, wspierającej przeprowadzanie transakcji i umożliwiającej wystawianie rekomendacji użytkownikom. Uzupełnione zostaną one o informacje uzyskane z pogłębionych wywiadów i ankiety internetowej.

Badacze kapitału społecznego zgadzają się, że jest on ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego. Jego niedostateczny poziom może być barierą dalszego wzrostu i niektórzy twierdzą, że ma to miejsce w Polsce. Pojawia się w tym miejscu pytanie, czy jest to jednak bariera długookresowa, zakorzeniona w czynnikach kulturowych i praktycznie nieusuwalna, czy można liczyć, że brakujący kapitał społeczny można w jakiś sposób stworzyć. Kapitał społeczny w swojej naturze powstaje oddolnie, ale niewiele wiadomo na skutek jakich mechanizmów do tego dochodzi. Poznanie i zrozumienie tych mechanizmów jest kluczowe, jeśli chcemy myśleć o możliwości stymulowania bądź wręcz kreowania kapitału społecznego, drogą tworzenia właściwych instytucji, w tym właściwych bodźców w przypadku programów bezpośrednio nastawionych na budowanie kapitału społecznego.